WERKGROEP
ARTSEN
ADVOCATEN

Het onzichtbare bewijzen

August Van

Advocaat

Universitair docent

VU VRIJE UNIVERSITEIT AMSTERDAM
IS VERDER KIJKEN

WAA JAARCONGRES 2021

1

2

WERKGROEP
ARTSEN
ADVOCATEN

ECLI:NL:RBAMS:2021:2803

- 52-jarige vrouw
- Koffer op hoofd
- Bewustzijnsverlies?
- Tijdens vlucht onwel
- CT-scan: geen afwijkingen
- Medicatie voor duizeligheid

WAA JAARCONGRES 2021

3

WERKGROEP
ARTSEN
ADVOCATEN

Klachten

- Vergeetachtigheid
- Concentratieproblemen
- Snelle vermoeidheid
- Duizeligheid
- Angst voor flauwvallen
- Last van geluiden
- Uiteindelijk volledig disfunctioneel

WAA JAARCONGRES 2021

4

WERKGROEP
ARTSEN
ADVOCATEN

Procesgang

- Bodemprocedure I
- Aansprakelijkheid
- Duur: 6 jaar

- Bodemprocedure II
- Schade en causaal verband; PCS?
- Duur: 5 jaar

WAA JAARCONGRES 2021

5

WERKGROEP
ARTSEN
ADVOCATEN

Deskundige I (psycholoog)

- NPO
- ‘Tegenstrijdige, inconsistente prestaties’
- Aggraveren?
- Voor ongeval anorexia en depressie
- Mogelijk somatisatiestoornis of persoonlijkheidsproblematiek

WAA JAARCONGRES 2021

6

WERKGROEP
ARTSEN
ADVOCATEN

Deskundige II (neuroloog)

- Klachtenpatroon te duiden als PCS, m.u.v. angst voor flauwvallen en last van geluiden
- Was er wel een commotio?
- Klachtenpatroon consistent
- Gedurende drie jaar PCS-klachten
- Bij onderzoek alleen nog hoofdpijn

WAA JAARCONGRES 2021

7

WERKGROEP
ARTSEN
ADVOCATEN

Standpunt eiseres

- PCS kenmerkt zich door vergeetachtigheid, concentratieproblemen, snelle vermoeidheid en duizeligheid
- Ik heb een commotio cerebri doorgemaakt en last van deze klachten
- Ergo: ik heb PCS en mijn klachten zijn toerekenbaar aan het ongeval

WAA JAARCONGRES 2021

8

WERKGROEP
ARTSEN
ADVOCATEN

Postcommotioneel syndroom (PCS)

- Geen universele definitie
- ICD 10 F07.2:

Dit syndroom treedt op na schedeltrauma (doorgaans van dusdanige ernst dat bewustzijnsverlies volgt) en omvat een aantal ongelijksoortige symptomen, zoals hoofdpijn, duizeligheid, vermoeidheid, prikkelbaarheid, moeite met concentreren en verrichten van geestelijke taken, geheugenstoornissen, slapeloosheid en verminderde tolerantie voor stress, emotionele prikkeling of alcohol.

WAA JAARCONGRES 2021

9

WERKGROEP
ARTSEN
ADVOCATEN

Veel meer klachten na LTH…

Fysiek	Cognitief	Emotioneel
Hoofdpijn (migraine)	Concentratieproblemen	Prikkelbaarheid
Duizeligheid	Aandachtsproblemen	Emotioneler, sneller in tranen
Misselijkheid	Leerproblemen	Verdrietig
Abnormale moeheid	Trager reactievermogen	Angst
Geluid hypersensitiviteit	Geheugenproblemen	Verminderde zin in seks
Licht hypersensitiviteit (fotofobie)	Sneller vermoeid	Persoonlijkheidsveranderingen
Visuele stoornissen, zoals dubbel zien	Niet bewust van tijd, plaats, datum	Verminderde frustratietolerantie
Slaapproblemen	Verwardheid, afwezig	
Toon/piep in je oren (tinnitus)	Bewusteloosheid (hoeft niet)	
Spraakproblemen	Periode van geheugenverlies	
Balans- en evenwichtsproblemen		
Sterretjes zien, zwart voor ogen, lichtflitsen zien		

WAA JAARCONGRES 2021

10

WERKGROEP
ARTSEN
ADVOCATEN

Wat je wilt zien

Hoofdtrauma	Afwijkingen op hersenscan	Klachten behorend bij PCS
Ja	Ja	Ja

WAA JAARCONGRES 2021

11

WERKGROEP
ARTSEN
ADVOCATEN

Wat je liever niet wilt zien

Hoofdtrauma	Afwijkingen op hersenscan	Klachten behorend bij PCS
Ja	Nee	Ja
Ja	Ja	Nee
Nee	Nee	Ja
Nee	Ja	Nee

WAA JAARCONGRES 2021

12

WERKGROEP
ARTSEN
ADVOCATEN

Alternatieve oorzaken

- psychische klachten in het algemeen
- post-traumatische stress stoornis
- chronische pijn
- pre-existente persoonlijkheidsstoornis
- slaapgebrek/niet gediagnostiseerd slaapapneu
- angststoornis
- medicatiegebruik
- betrokkenheid bij een juridische procedure
- orthopedisch letsel
- whiplashletsel
- manier waarop anamnese wordt afgenomen
- depressiviteit
- middelenmisbruik
- ziekte (verkoudheid; Corona)

WAA JAARCONGRES 2021

13

WERKGROEP
ARTSEN
ADVOCATEN

Standpunt eiseres

- PCS kenmerkt zich door vergeetachtigheid, concentratieproblemen, snelle vermoeidheid en duizeligheid
- Ik heb een commotio cerebri doorgemaakt en last van deze klachten
- Ergo: ik heb PCS en mijn klachten zijn toerekenbaar aan het ongeval

WAA JAARCONGRES 2021

14

WERKGROEP
ARTSEN
ADVOCATEN

Standpunt eiseres

- PCS kenm igheid, concentra oeidheid en duizeli
- Ik heb ee emaakt en last van d
- Ergo: ik h n toerekenb

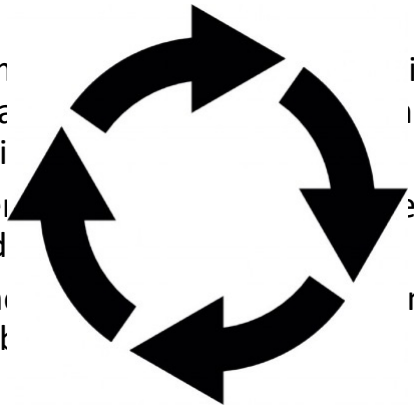

WAA JAARCONGRES 2021

15

WERKGROEP
ARTSEN
ADVOCATEN

Bewijs van causaal verband

1) Klachten voldoende aannemelijk?

2) Generiek causaal verband?

3) Causale attributie?

4) Juridisch causaal verband / toerekening?

WAA JAARCONGRES 2021

16

WERKGROEP
ARTSEN
ADVOCATEN

Klachten voldoende aannemelijk?

- Evidence based vs. redelijke mate v. zekerheid
- Reëel, niet ingebeeld, niet voorgewend en niet overdreven
- Consistent, consequent en samenhangend (plausibel)

WAA JAARCONGRES 2021

17

WERKGROEP
ARTSEN
ADVOCATEN

Hoe bewijs je dat?

- Medisch dossier
- NPO (alleen t.a.v. cognitieve klachten)
- Consistente anamnese
- Hetero-anamneses

WAA JAARCONGRES 2021

18

WERKGROEP
ARTSEN
ADVOCATEN

Generiek causaal verband

- Van ‘genus’ (Latijn) bet. soort of type

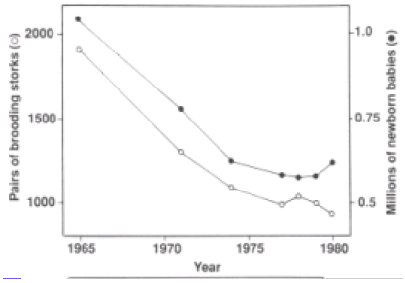

WAA JAARCONGRES 2021

19

WERKGROEP
ARTSEN
ADVOCATEN

Bradford Hill criteria

- Sterkte van het verband
- Tijdsvolgorde
- Consistentie
- Dosis-respons relatie
- Specificiteit
- Coherentie
- Plausibiliteit

WAA JAARCONGRES 2021

20

WERKGROEP
ARTSEN
ADVOCATEN

Benny Hill criteria

"Just because nobody complains doesn't mean all parachutes are perfect."

WAA JAARCONGRES 2021

21

WERKGROEP
ARTSEN
ADVOCATEN

Sterkte van het verband

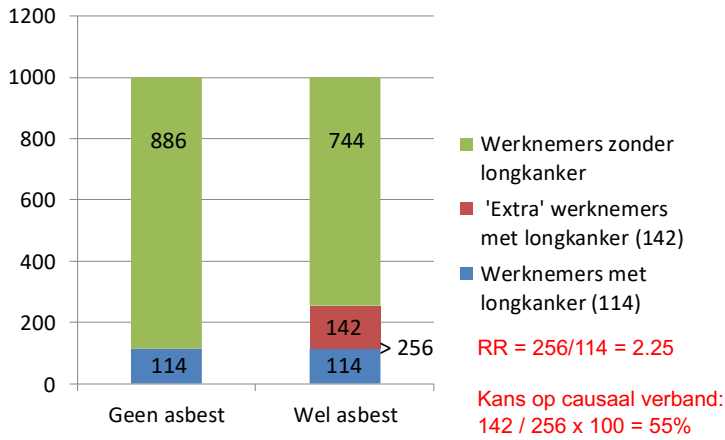

WAA JAARCONGRES 2021

22

Table 2. Risk for PCS in Children and Adolescents After mTBI Who Presented to the ED

Characteristic	RR (95% CI)
Demographic Variables	
Age, 11-18 vs 5-10 y	1.78 (1.10-2.89)
Sex, male vs female	0.71 (0.53-0.96)
Race/ethnicity	
White vs nonwhite	0.86 (0.58-1.26)
Non-Hispanic vs Hispanic	0.95 (0.50-1.79)
Insurance, public/self-pay vs private	1.31 (0.96-1.80)
Prior TBI, yes vs no	0.99 (0.71-1.37)
Severe MOI, yes vs no	1.29 (0.96-1.74)
Mode of arrival, EMS vs walk-in	1.16 (0.85-1.59)
Other diagnoses	1.24 (0.88-1.75)
ED Variables	
GCS scale <15, yes vs no	1.39 (0.80-2.43)
LOC, yes vs no	1.27 (0.93-1.73)
Headache, yes vs no	2.06 (1.34-3.17)
Amnesia, yes vs no	1.01 (0.75-1.36)
Nausea/vomiting, yes vs no	1.31 (0.97-1.76)
Other MS changes, yes vs no	0.97 (0.56-1.66)
CT in ED, performed vs not	1.44 (1.05-1.98)
CT finding, abnormal vs normal or not performed	0.97 (0.42-2.26)
Analgesics administered in ED, yes vs no	1.53 (1.11-2.11)
Discharge instructions for mTBI, yes vs no	0.80 (0.59-1.10)
Disposition, admitted vs discharged	1.86 (1.32-2.63)
3-mo Follow-up Variables	
Interviewee, self vs parent/guardian	1.45 (1.07-1.95)
Analgesics administered at home, yes vs no	1.82 (1.29-2.56)
Days of school missed, >2 vs ≤2	1.96 (1.46-2.64)
In process of/have intent to sue, yes vs no	2.25 (1.65-3.08)

Abbreviations: RR, relative risk. For other abbreviations, see Table 1.

WERKGROEP
ARTSEN
ADVOCATEN

WAA JAARCONGRES 2021

23

GCS scale <15, yes vs no	1.39 (0.80-2.43)
LOC, yes vs no	1.27 (0.93-1.73)
Headache, yes vs no	2.06 (1.34-3.17)
Amnesia, yes vs no	1.01 (0.75-1.36)
Nausea/vomiting, yes vs no	1.31 (0.97-1.76)
Other MS changes, yes vs no	0.97 (0.56-1.66)
CT in ED, performed vs not	1.44 (1.05-1.98)
CT finding, abnormal vs normal or not performed	0.97 (0.42-2.26)
Analgesics administered in ED, yes vs no	1.53 (1.11-2.11)
Discharge instructions for mTBI, yes vs no	0.80 (0.59-1.10)
Disposition, admitted vs discharged	1.86 (1.32-2.63)
3-mo Follow-up Variables	
Interviewee, self vs parent/guardian	1.45 (1.07-1.95)
Analgesics administered at home, yes vs no	1.82 (1.29-2.56)
Days of school missed, >2 vs ≤2	1.96 (1.46-2.64)
In process of/have intent to sue, yes vs no	2.25 (1.65-3.08)

Abbreviations: RR, relative risk. For other abbreviations, see Table 1.

WAA JAARCONGRES 2021

24

WERKGROEP
ARTSEN
ADVOCATEN

Tijdsvolgorde

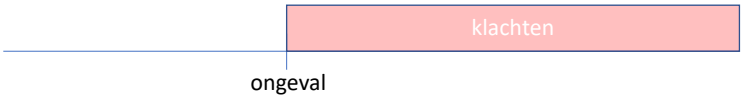

WAA JAARCONGRES 2021

25

WERKGROEP
ARTSEN
ADVOCATEN

Consistentie

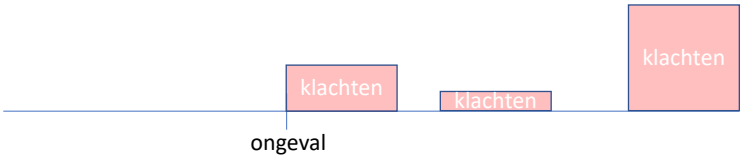

WAA JAARCONGRES 2021

26

WERKGROEP
ARTSEN
ADVOCATEN

Dosis-respons relatie

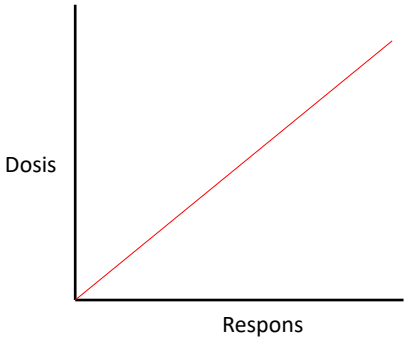

WAA JAARCONGRES 2021

27

WERKGROEP
ARTSEN
ADVOCATEN

Specificiteit

Hoofdletsel	Klachten
Type ongeval	Aard vd klachten (fysiek/ cognitief/emotioneel)
Wel/niet bewustzijns-verlies en/of PTA	Hoeveelheid en duur vd klachten
Duur bewustzijns-verlies en PTA	Eerdere hoofdtrauma's?
Wel/niet depressieve klachten	Aanwezigheid andere klachten/aandoeningen
Leeftijd en geslacht	Leeftijd en geslacht

WAA JAARCONGRES 2021

28

WERKGROEP
ARTSEN
ADVOCATEN

Coherentie en plausibiliteit

Medische verklaring?
Neurobiologisch?
Psychologisch?

Trauma → Klachten

of

Toevallig verband?
Confounding factor?

WAA JAARCONGRES 2021

29

WERKGROEP
ARTSEN
ADVOCATEN

LTH en PCS: is er een verband?

- Plausibele medische verklaring voor het verband (fysiek en/of psychisch)?
- Definitie LTH specifiek genoeg?
- Definitie PCS specifiek genoeg?

WAA JAARCONGRES 2021

30

WERKGROEP
ARTSEN
ADVOCATEN

Causale attributie

- Leap of faith
- Had eiseres wel een commotio cerebri?
- Passen haar klachten wel bij PCS?
- Alternatieve oorzaken uitgesloten?

WAA JAARCONGRES 2021

31

WERKGROEP
ARTSEN
ADVOCATEN

Alternatieve oorzaken

- psychische klachten in het algemeen
- post-traumatische stress stoornis
- chronische pijn
- pre-existente persoonlijkheidsstoornis
- slaapgebrek/niet gediagnostiseerd slaapapneu
- angststoornis
- medicatiegebruik
- betrokkenheid bij een juridische procedure
- orthopedisch letsel
- whiplashletsel
- manier waarop anamnese wordt afgenomen
- depressiviteit
- middelenmisbruik
- ziekte (verkoudheid; Corona)

WAA JAARCONGRES 2021

32

WERKGROEP
ARTSEN
ADVOCATEN

Juridisch causaal verband

- Predispositie (somatisatiestoornis, persoonlijkheidsproblematiek)
- Schending verkeers- of veiligheidsnorm?
- Forse afwijking gebruikelijk herstelpatroon

WAA JAARCONGRES 2021

33

WERKGROEP
ARTSEN
ADVOCATEN

ECLI:NL:RBAMS:2021:2803

- Klachten eerste drie jaar plausibel
- Klachten nadien niet plausibel
- Relatie met ongeval mogelijk, m.u.v. angst voor flauwvallen en last van geluiden
- Geen pre-existente klachten
- Somatisatiestoornis is predispositie
- Geen andere alternatieve oorzaken

WAA JAARCONGRES 2021

34

WERKGROEP
ARTSEN
ADVOCATEN

IWMD-vraagstelling

- Bestaan klachten plausibel? vraag 1.d.
- Pre-existente klachten? vraag 2.a.
- Alternatieve oorzaken? vraag 2.c.
- Medische verklaring klachten? ?

WAA JAARCONGRES 2021

35

WERKGROEP
ARTSEN
ADVOCATEN

Dubbele plausibiliteitstoets

Plausibiliteit

a. Bestaat naar uw oordeel een aannemelijke medische verklaring voor de door betrokkene op uw vakgebied gemelde klachten en beperkingen?

b. Als dat niet het geval is, kunt u dan aangeven hoe binnen uw beroepsgroep wordt gedacht over het verband tussen de door betrokkene gemelde klachten en beperkingen enerzijds en het type trauma zoals betrokkene dat heeft doorgemaakt anderzijds?

WAA JAARCONGRES 2021

36